

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Quæstionum Canonicarum, In Quinque Libros
Decretalium, Tomus ...**

In Librum I. Decretalium, Per quadraginta, & tres Titulos distributum, in
quo agitur De Constitutionibus, Seu Legibus universim ...

Krimer, Ferdinand

Augustæ Vindelicorum, 1706

Articulus VI. An sit de substantia legis, quòd acceptetur à populo?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73031](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73031)

arum; sed nego, quòd recipiat jus civile, determinatè *quoad bimestre*, vel universaliter quoad omnem legem canonicam; cùm expressè dicat: *quoad prædicta*. Justum agnoscit Pontifex etiam in eo jus civile, quòd leges suas etiam in aliquo loco juridicè promulgatas suspendat ad bimestre; sed in hoc non imitatur jus civile; imitatur tamen in eo, quòd & ipse concedat tempus, dum lex Romæ promulgata *promulgetur integrè*, hoc est, *moraliter certitudine innotescat alibi*; non autem, quòd, postquam promulgata est *integrè*, adhuc suspendat eam ad bimestre, ut facit jus civile. Nec aliud tenet Molina, à n. 155.

181. Occasione dictorum quæri potest, an Consiliarij Principum, vel illi, qui sunt de Magistratu, præcipientes legem aliquam condendam, vel jam conditam, mox promulgandam de imminuendo v. g. pretio mercium, aut pecuniæ, possint eà scientià uti, & citius, quàm lex promulgetur, similes merces, vel pecunias, currente pretio alicui hujus rei ignaro, distrahere? a liquorum sententia est, non esse licitum, neque Principi, neque Magistratui, nec alteri, cui hoc ab illis est revelatum; quia hæc praxis est abusus publicæ potestatis legislativæ in alicujus subditi præjudicium, hoc non licet: ergo. Alije contra probabilius docent, licere; quia usus talis scientiæ, non est usus, atque adedò nec abusus talis potestatis; pretium etiam, cùm sit currens, non potest esse injustum; nec me charitas obligat, ut cum meo damno proprio, consulam alieno. Excipiunt tamen *dilationem promulgationis eo sine factam*, ut vel ipsi, vel eorum amici, ex hac occasione tempus nanciscantur res suas distrahendi. Talis enim dilatio esset immediatus usus, & abusus potestatis legislativæ; ita de Lugo tom. 2. de just. d. 27. c. 8. §. 7. hanc sententiam probabiliorè dixit in *M. S. delegib. d. 1. §. 10.* P. Herdinck; dixi; *obligat tamen charitas*, ne sic fiat, ut in allato casu emptor cadat de statu suo. Nam sic alterius grave damnum præponderat.

182. Ex dictis collig. 1. quòd, etsi Pontifex Pius IV. laudaverit eam juris civilis constitutionem, *quoad prorogationem temporis*, ut lex civilis maneret suspensa ad bimestre etiam post promulgationem; tamen *quoad hoc determinatè* tempus non acceptaverit.

1. quia ipse illis decretis Tridentini *trimestre* constituit ex specialibus causis. 2. quia alij Pontifices constituerunt solum *unum mensem*, ut aperte habetur in c. *Cum singula*, de præbend. in 6. ibi: *providemus, ut infra mensem, postquam præsens constitutio pervenerit ad eosdem* (qui scilicet habent plures Prioratus) *unum ex ipsis, quem voluerint, reliquis dimissis, eligere teneantur*. ubi vides legis obligationem suspendi solum *ad mensem*; & hoc solum titulo deliberationis pro uno reliquis dimissis eligendò.

Colliges 2. leges Pontificias, imò, & inferiorum Papæ Prælatorum constitutiones, & leges (quod etiam procedit de civilibus, & municipalibus, postquam integrè promulgatæ sunt, juxta num. 156) ubi vim earum legislator expressè non suspendit, statim obligare; Sic Castropalaus cit. p. 1. tr. 3. d. 1. p. 12. à n. 4. Nam in tali casu nihil obstat, quò minus lex totam vim suam exerat.

ARTICULUS VI.

An sit de substantia legis, quòd acceptetur à populo?

184. Quæstio fieri potest de quavis lege humana, tam civili, quàm Ecclesiastica. Et quoniam in hac re, *generaliter affirmare, vel negare*, occasionem præbet multis non rarò inconvenientibus, ijs præsertim, quibus sufficit, legisse in libro alicujus, dictum generaliter, *lex non acceptata non obligat*, unde plurimi abusus, & justissimarum quandoque legum observantia prætermittitur, magno boni communis detrimento, paucis de utroque agendum erit.

§. I.

An in lege civili necessaria sit acceptatio populi?

185. Prima sententia tenet affirmativam; sic Abbas, Hostiensis, Felinus, Innoc. Joann. Andr. in c. 1. de Treuga &c. aliique apud Suarez l. 3. de legib. c. 19. Altera est negantium; quam sequitur Suarez loc. cit. & l. 4. c. 16. cum multis alijs apud Castropalaum p. 1. tr. 3. d. 1. p. 13. n. 8. Pater Herdinck supra cit. probabile judicavit,

cavit, populi acceptationem ad vim ipsius obligativam requiri tanquam conditionem essentialem; argumentò sumptò ex l. de quibus ff. de legib. ubi dicitur: *leges ex nulla causa alia nos tenere, quam, quòd iudiciò populi receptæ sint.* Alij inde probant, quia *sub hac conditione* populi potestati legislativæ se sponte subjecerunt; Lessius l. 2. c. 22. d. 13. n. 98. Filliuc. Becan. & Reginald. in præfenti: sed & probabile censuit, eam absolutè non requiri (quia subditus non esset subditus; non enim subesset, nisi quando vellet; ex quo notabilis perturbatio in rempublicam redundaret) & ideo idem P. Herdinck, & Suarez de legib. l. 3. c. 19. cum Vasquez, Maldero, & Lorca in præfenti, subjungebat, inter has sententias, *probabiliorè videri, primò*, quæ docet, tunc eam requiri, quando legislator contra illam non excipit; secus, si excipit, si enim non excipit, inquit Escobar *theol. mor. l. 5. c. 2. n. 100.* existimandum erit, eum velle, suas leges non antè, quàm populus acceptaverit, vim obligandi exercere. 2. Quæ docet, tunc requiri, quando totus populus, vel major pars per eam sentit, se plus gravari, vel quòd contineat aliquid, de quo dicam infra à num. 198.

186.

Ante resolutionem videtur necessarium, præmittere explicationem illius quæstionis, *quando lex aliqua censeatur usu acceptata, vel non acceptata?* in hac re, ut *non acceptatio* vim habeat, ne lex post talem non acceptationem justè, seu legitime dicatur non esse *usu firmata*, consequenter non obligare, plura meritò in considerationem veniunt. Unde, ut in re, quæ maximè & necessitatis, & utilitatis est, rectè procedamus, quæres 1. an ex hoc rectè colligatur, legem debite promulgatam, non esse usu receptam, vel acceptatam, quòd non venerit in usum, seu exercitium, & observantiam *per merum non usum necessarium*, nimirum ubi non urgebat tempus, eam in usum deducendi? Responso est negativa; quia solus non usus legis, seu actus simpliciter negativus, ubi in usum eam deduci non oportebat, non inducit *desuetudinem*, & *non acceptationem*, quæ vim habet abrogandi legem; sic Azor *tóm. 1. l. 5. c. 4. q. 1.* Salas *híc d. 13. sect. 2. num. 11.* & complures alij apud Castropal. *cit. p. 13. n. 91.* cujus ratio

est, quia talis non usus *necessarius*, non est expressa *non acceptatio*, ut ex se patet; sed *nec est tacita*, ut constat in simili. Nam certum est, non usum privilegij affirmativi (seu concedentis facultatem faciendi aliquem actum positivum v. g. *accipiendi decimas, comedendi carnes diebus alijs veteris, eligendi ad beneficia*) non censeretur *tacitam ejus renuntiationem* propter non usum *necessarium*, v. g. *quia nunquam evenit casus*, quo quis uti potuisset, quia talis non usus non potest significare voluntatem internam se abdicandi eo jure. Et ideo *servitus aqua ducenda non amittitur per non usum*, si ideo non duxisti, quia fons exaruit l. 35. ff. de servitutib. præd. rusticæ.

Idem est, si non usus proveniat *ex pacto*; quòd verum est de non usu, *etiam dicitur*, si privilegium concessum sit *absolute & non sub conditione usus*, quia talis non usus *necessarius*, nec ex natura rei, nec ex juris dispositione inducit voluntatem abdicantem se privilegio, aut renuntiationis acceptationem in concedente; ergo idem dicendum venit de merè negativo, & necessario non usu legis absolutè lata, & non sub conditione usus; quòd addo, quia aliud est, si *importet talem conditionem*, quale est privilegium de *nundinis*, ut habetur l. 1. ff. de nundinis: ibi: *nundinis, impetratis à Principe, non utendò, qui meruit, decennij tempore usum amittit.*

187.

Ex hoc per oppositum colliges, tunc dici legem *non acceptari*, quando *non observatur ipso facto, dum instat tempus illam observandi*; atque aded cum eo tempore fit contrarium ei, quòd lex petit. Nam tunc planè verum est, eam legem usu non recipi.

188.

Quæres 2. an talis non acceptatio legis, seu usus contrarius legi, eo ipso habeat vim efficaciter abrogandi, vel tollendi talem legem? Resp. quòd sic, si sit completus, & perfectus, nimirum factus secundum eas condiciones, quas habere debet. Nam consuetudo contraria, si sit legitima, & perfecta juxta *c. fin. de consulat.* potest abrogare legem, usu aliàs receptam, ut ibidem dicitur, & constabit ex dicendis. idem ergo poterit desuetudo, seu non usus legi contrarius; cum & hic fundare possit consuetudinem legitimam, atque perfectam legi contrariam. Condiciones autem necessariæ, ut talis non usus, seu desuetudo

189.

legi

legi contraria, legitima sit, & perfecta, sunt istæ: Prima, quod talis defuetudo, seu non usus inductus sit à tota communitate, vel saltem majori ejus parte. Secunda, quod fiat cum consensu legislatoris. Tertia, quod duret aliquo tempore, quæ tamen intelligenda veniunt, secundum limitationes, statim subjungendas.

190. Requiritur, quod inducatur à tota communitate, vel majori ejus parte, colligitur ex eo; quia, cum omnes, qui requirunt acceptationem ad substantiam legis, in quantum obligantis, loquantur de acceptatione populi, seu subditorum, ac communitatis cæteroque per eam ligandæ, per n. 185. eo ipso, ut verificetur non acceptari legem, verificari debet, vel totam communitatē, vel majorem ejus partem ei resistere, seu contravenire per non usum, seu omissionem usus, cum lex cæteroque urget ad usum. Nam sicut sine consensu majoris partis non habetur consensus alicujus communitatis; sic nec dissensus, ut colligitur ex L. Quod major, ff. ad Municipalem; ita Suarez hic l. 4. c. 16. n. 19. Azor p. 1. l. 5. c. 4. q. 5. & alij. Secundò requiritur consensum saltem tacitum, legislatoris, deducitur ex c. fin. de consuetud. Nam consuetudo vim abrogandi legem non habet naturā suā; sed legislatoris voluntate per legem in c. fin. & alibi declarata. Habetur autem consensus tacitus, cum lex, sciente legislatore non observatur; nec urgente observantiam, vel puniente transgressionem, intellige, quando potest citra majus malum; ita Sylvester V. lex 9. 6. Alij dicunt non requiri scientiam Principis; quod Principe etiam ignorante transgressionem legis defuetudo vim habeat abrogandi legem; cum id possit consuetudo. Sic Felinus in c. 1. de Treuga, & pace, n. 13. Suarez cit. l. 3. c. 19. & maximè l. 4. c. 17. & alij: ambæ sententiæ conciliari possunt, dicendò non requiri quidem consensum expressum, & personalem legislatoris; requiri tamen, & sufficere tacitum, vel legale; hoc est declaratum in c. fin. de consuetud. ut dicemus infra. Nam ex hoc eam vim habet consuetudo.

191. Cæterum sufficere consensum tacitum, seu præsumptum, qui habetur, quando facta legis promulgatione, cum posset, ejus observantiam non urget, valde probabi-

le est. Nam ex hoc rectè præsumitur, quod prudenter nolit, communitatem obligari lege suā, in sensu composito repugnantia majoris partis alicujus communitatis (intellige, quando justam repugnantia causam habet, ut dicemus n. 198.) & hæc præsumptio locum habet, si legislator sit conscius, si nescius inobservantia, & aderit semper tacitus ejus consensus. Sic. Azor p. 1. l. 5. q. 2. Abbas, & Felinus in c. 1. de treuga, vel pace. Ad quod demum 3. requiritur, ut aliquo tempore hic non usus, seu defuetudo duret; causam reddit Castropalaus cit. p. 1. tr. 3. d. 1. p. 13. n. 10. quia debet contra legem præscribere. Quantum autem tempus requiratur, variant doctores. Pro resolutione distinguendum est, an talis non observantia legis fiat sciente, vel ignorante Principe? quo posito:

192. Resp. ut per defuetudinem, seu non observantiam legis, factam ignorante Principe, imò & sciente (quantum est ad tempus requisitum) lex censeatur abrogata, sufficere decennium. Ratio est; quia consuetudo longi temporis sufficit ad abrogandam legem receptam; ergo defuetudo longi temporis sufficit à fortiori ad eam impediendam; decennium autem in jure reputatur longum tempus juxta Gloss. communiter receptam in c. fin. de consuetud. in 6. ita Suarez l. 4. de Legib. c. 16. n. 12. qui ibidem ad legem impediendam, maximè civilem, cenet sufficere etiam tempus decennio minus; cum ad tollendam jam receptam vim habeat decennium. Dixi: imò & sciente; nam tali casu, ubi Princeps scit legem à se conditam, ac debite promulgatam, à majori parte communitatis non observari, nec tamen ejus observantiam, cum potest citra gravius damnum, urget puniendo transgressores, videtur tacite consentire, ut dictum est; & hoc casu ad non observantiam, quæ lex in defuetudinem abivisse dici possit legitime, sufficere tres vel quatuor actus, docet Abbas, Felinus, & alij in c. 1. de Treuga.

193. Præter hoc notandum, quando queritur, an ad inducendam legis obligationem expectandus sit consensus, acceptatio, vel approbatio populi, seu subditorum, etiam postquam solenniter, prout exposuimus hætenus, promulgata est? hanc

hanc acceptationē dupliciter intelligi posse, unam quodammodo actualem, quæ est ipsamet observantia legis: eam enim servandō, eo ipso acceptatur. Altera est approbatio legis tanquam justæ, quæ ad obligationem, aut ipsam observationem subditos excitat. Ea verò approbatio iterum duplex est: prima est iudicium quoddam de legis æquitate, & ejus utilitate, quia non modò justa in se, sed populo commoda, atque utilis judicatur: Altera est consensus voluntatis, quæ legislatori edicenti acquiescit, & obligationi, quam videt sibi per illam legem imponi: quibus positis:

194.

Ad quæstionem initio §. propositam Resp. 1. In lege civili ad ejus constitutionem nullam ex modo dictis acceptationem populi esse necessariam; ita Suarez l. 3. de Legib. d. 13. f. 1. & 5. cum alijs. Nam vel potest Princeps justè populum sibi subjectum adstringere, ut acceptet, ac exequatur legem à se latam, quæ habeat ceteras conditiones legis justæ, vel non? si potest; ergo populi acceptatio non est necessaria; si non potest; habet potestatem diminutam, ac inefficacem ad regendum populum, quod admitti non potest. Nam sic in nullo casu posset Princeps populum sibi subjectum, etiam sine causa legitima reluctantem adimplere legem, etiam justissimam, pænis justè compellere ad legis observantiam, quod manifestè repugnat rectæ gubernationi, & ordini in quavis communitate bene ordinata. Et ideo complures ex authoribus, qui docent, leges civiles, ut valeant, requirere acceptationem populi, hoc non tribuunt defectui potestatis in Principe laico; sed potius, voluntati ejus, nolentis obligare subditos independenter à populi consensu. Licet enim Princeps laicus potestatem acceperit à populo, ut multi volunt, (à quo liberè electus est) & hic potestatem ferendi leges concessam poterit restringere sub conditione, si populus legem acceptet; quia tamen non constat de hac restrictione, pactum illud inter Principem, & populum, tenet absque illa conditione. Nam ubi constat de pacto, & non constat de conditione, pactum tenet sine omni conditione. Confirmari potest discurrendo de singulis. Nam acceptatio actualis, quæ est ipsa legis obser-

vantia supponit legem totam, ac ejus obligationem; non enim obligat, quia observatur; sed observatur, quia obligat; unde talis observantia est potiùs effectus legis, & obligationis; cum ista inducat illam; &c.

Resp. 2. in lege civili, ut firmitatem obligandi obtineat, requiri, quòd defecto acceptetur, hoc est (cum lex urget) in usum, & observantiam deducatur; secus, cessare illius obligationem desuetudine completà secundum dicta à n. 190. Ratio est, quia desuetudine legitimâ, & completâ, legis obligatio impediti, & abrogari potest, ut constat à n. 189. ergo ut firmitatem suam in obligando retineat, seu vim obligandi contineat, necesse est, illam in usum, & observantiam deduci, cum urget; dixi firmitatem, hoc est vim semel captæ obligationis etiam deinceps continuet; non autem primum, ut vim acquirat. Dixi 2. desuetudine completâ. Nam antequam legis non observantia completa sit juxta n. 190. & seq. contravenientes Peccant. Non enim est, unde excusentur: non ex voluntate legislatoris nolentis obligare; cum intendat potiùs legem suam stabilire: non etiam ex non usu, & desuetudine; hæc enim, nisi legitimè completa sit, non habet vim impediendi, vel abrogandi legem: ergo.

§. II.

Resolvuntur argumenta contraria.

Contra prædicta dices 1. Potestas legislativa in Principe laico, est immediatè à populo, illi communicata sub conditione, si populus in legem consentiat; ergo ante hunc consensum lex civilis nondum est essentialiter constituta. Sed nego universaliter antecedens; nam hoc fallit in Principe, qui Regnum aliquod in bello justo vi, & armis occupavit, ut rectè notat Cardenas in Crisi Theol. tr. 1. de legib. d. 29. n. 46. deinde Resp. 2. N. ant. quoad ly sub conditione, si populus in eam consentiat; cujus ratio est ex n. 194. Aliàs enim populus potiùs se regeret, non autem Rex regeret adæquatè populum; & populus subesset, quando vellet, ut diximus n. cit.

Dices 2. quando major pars communitatis legi resistit, est moraliter certum, legem

legem bono communi esse disconvenientem; consequenter non esse justam, & obligantem ex n. 84. ergo, ut iusta sit, & obligans, consequenter essentialiter constituta, necessarium est, quod ei major pars populi non resistat. Resp. dupliciter fieri posse, quod ei populus, vel totus vel major pars resistat. 1. *rationabiliter*, & ex iusta causa. 2. *non rationabiliter*, nec ex iusta causa. Ex hoc Resp. cum distinctione, & concedo legem putè humanam, & civilem non obligare in casu, quo ei, saltem major pars communitatis, *ex iusta, & rationabili causa, moraliter certa, resistit*; non autem secus. Nam ex eo præcisè, quod lex gravis sit, non evadit iusta resistentia; cum illud gravamen lege impostum exigi possit à gravi necessitate boni communis, ac Reipublicæ conservandæ V. n. 92.

198. Dixi 1. si resistentia sit *rationabilis*, & *iusta*; ratio est ex n. 84. quia revera legislator humanus, populo *rationabiliter* resistente ipsi legi, non potest præsumi eo casu nihilominus velle obligare, Dixi 2. si resistat ex causa iusta, *moraliter certa*. Nam, ubi est dubium, num adsit iusta causa parendi legitimo superiori (cum hic sit in possessione potestatis legislativæ, & debita, sibi subjectionis à suis) impediri licite non potest, ubi morali certitudine de lege constat, & abest moralis certitudo de legis injustitia. Ex hoc sequitur, quod, quando major pars communitatis, sciente, nec puniente, cum posset, Principe non observat legem, reliquos excusari ab observatione legis, licet nondum elapsum sit sufficiens tempus, alioquin necessarium, ut contra talem legem sit præscriptum; sic Castropal. *cit. p. 1. tr. 3. d. 1. p. 13 n. 12*. Quia tali casu minor pars communitatis merito præsumit de tacito consensu Principis.

199. Dices 3. certum est, legem latam sub expressa conditione, *si populus acceptaverit*, non esse plenè constitutam, populo non acceptante; at Princeps Laicus, hoc, & non alio modo potest ferre legem; quia sic, & non aliter accepit à populo potestatem legislativam; nam potestatem illi populus contulit, ut ferat leges eo modo, qui est aptior populo, cuius bonum tenetur ipse respicere in ferenda lege; at modus ferendi legem solum sub ea con-

Tom. I.

ditione, talis est, nam populus melius cognoscet, quod sibi utile, vel inutile sit, quam legislator: ergo.

Deinde potestas regia, quondam à populo translata fuit eà conditione, ut ferret quidem leges, sed Reipublicæ commodas, & utiles; alioquin se ad obsequendum, & servandas leges minimè teneri, ideòque Julianus juris consultus *l. de quibus 32. §. 1. D. de legibus dixit*; leges nullà alià ex causà nos tenere, *quam quod iudicio populi receptæ sunt*, consentitque Papinianus, dum, ut alias, retuli, legem vocavit ex Demostenie *is pòleos cinn synthicin*, communem reipublicæ sponcionem, quasi cives collatis inter se suffragijs, ad ejus præscriptum vitam spondèant, quæ Juliani & Papiniani dicta, nequaquam passus esset in corpus Digestorum, quod confici curavit, referri Justinianus, si ejusmodi populi iudicio, & tacito consensu existimasset, suam auctoritatem infringi.

Ad argumentum in n. 199. Resp. data majore; N. min. cujus ratio est ex dictis, n. 194. & constabit etiam ex seqq. Hinc ad alterum Resp. tacitam illam conditionem potestati legum-lativæ, ut commodas, & utiles civibus leges duntaxat ferat, non à populo positam, sed ex sua natura inesse, cum Princeps teneatur omnino subditorum commodis providere, itaque ferat ipsa æquitas, sapienter enim Ammian. *lib. 19. Finis iusti imperij, ut sapientes docent, utilitas obedientium estimatur, & salus quod hausit ex Platone lib. 5. politicor. & ab Aristotele lib. 8. Ethicor. ad Nicomachi. qui ait, id spectare ad Principes, quod communiter conducit Reipublicæ. Quare Justinianus rescribens ad Senatam Constantinopolit. l. unica §. 14. C. de caducis tollendis, ait: quod communiter prodest, hoc private nostra utilitati preferendum esse censemus; nostrum esse proprium, subjectorum commodum imperialiter existimantes. Et ne plura congeram, audi Ciceron. lib. 1. officior. Omnino, qui reipublicæ præfuturi sunt, duo Platonis præcepta teneant, ut, quid quid agunt, ad eam referant, obliti commodorum suorum: alterum, ut totum corpus reipublicæ curent, ne dum aliquam partem tueantur, reliquam deserant.*

Ex hoc autem aliud non sequitur, quam
G prin-

Principi unam Reipublicæ curam omnibus alijs præhabendam, ipsique, non privatis commodis, sed subditorum, maxime studendum, consequenter prudentiâ summâ, & æquitate in ferendis legibus utendum esse: & si necessitas graviore aliquando functiones exigat, illas tamen quantum fieri poterit, humanitate temperandas. Inde tamen non sequitur, illum à consensu, approbatione, & acceptatione populi in suis edictis pendere, aut invitis non posse leges statuere, quamvis nihil injustum valeat statuere; alioquin populi esset de statutorum æquitate, & utilitate judicare, & illa vel accipere, vel abijcere, quod absurdissimum foret; cum & sapissimè plebs ineptissimè judicet, & æquum arbitretur, quod iniquissimum est. si autem necessaria foret approbatio Universalitatis in Comitijs generalibus, vel optimatum, plebe reluctante foret eadem difficultas, quæ in Principe; proinde vix ulla lex fortiretur effectum.

202. Dices 4. in c. *In istis 3. dist. 4.* expressè dicitur: *leges instituntur, cum promulgantur; confirmantur, cum moribus utentium comprobantur;* ergo leges non acceptatæ nõ obligant. Verùm ex hoc textu non probatur, valorem, & efficaciam legis, ab acceptatione dependere, 1. quia hic textus non habet auctoritatem Canonis, tamen si aliqui eum attribuunt D. Augustino, quòd additus sit post verba sancti; in re tamen non est D. Augustini, sed Gratiani, ut observat Suarez l. 3. de legib. c. 19. n. 1. Deinde esto haberet vim canonis; communiter tamen responderetur, leges moribus firmari *de facto*; non autem *de jure*. Unde sicut *mores legi contrariæ* infirmant, ac tandem abrogant, tacito nimirum legislatoris consensu; vel completâ præscriptione; sic *mores legi conformes eâ* confirmant, sed non constituunt.

203. Nec juvat, quod ibid. Subjungatur: *unde illud Telesphori Papæ, quo decrevit, ut Clerici generaliter à quinquagesima jejünandi propositum susciperent, & à carnibus, & delicijs abstinerent, quia moribus utentium approbatum non est, aliter transgressionis reos non arguit.* Nam, vel est sensus, ideo non obligare decretum Telesphori; *quia non fuit acceptatum?* vel, *quia annuentibus Pontificibus, consuetudine contrariâ, fuit abrogatum?* Si

dicas hoc *secundum*; nihil prodest. Nam *acceptatio*, & *consuetudo populi* diversa sunt, ut rectè notat Cardenas cit. tr. 1. in *Crist Theol. D. 29. n. 57.* Illa enim explicat contravenientiam legis, quin importet *tempus certum, cum legislatoris consensu legali*; quod tamen explicat *consuetudo* habens vim abrogandi legem; ergo licet decretum illud abrogatum sit *consuetudine*; non tamen probat, quòd *non acceptatione*, nisi confundas hanc cum illa, & si hoc dicas, adhuc non probas, *acceptationem* esse de substantia legis; quia nec de *consuetudine* id dici potest; hæc enim non tollit, nisi *firmitatem*, seu continuationem, ex n. 139.

Si autem dicatur *primum*; *ly quia non fuit acceptatum*, vel intelligitur *consentientibus saltem tacitè Pontificibus*; vel *invitis*; at hoc dici non potest; ergo illud. Si autem ex eo præcisè decretum illud desijt, quia acceptatum non est, dissimulantibus Pontificibus, non probatur acceptatio esse necessaria ad valorem, & efficaciam legis, ergo. Prima major probatur: nam in c. *denique, dist. 4.* S. Gregorius Magnus, agens de eodem decreto Telesphori, & consuetudine illi opposita, dicens: *Unde nec à tali consuetudine* (nimirum, comedendi carnes à dominica quinquagesimæ) *averti possunt*, subjungit: *& ideo cum venia* (nimirum indulgentiâ, seu dissimulatione) *relinquendi sunt, ne fortè peiores existant, si à tali consuetudine prohibeantur.* Ut enim ait Salomon: *qui multum emungit, elicit sanguinem.* Ex quo clarè patet, quòd decretum illud Telesphori firmitatem non habuerit, sed abrogatum sit, non attribui *non acceptationi*, sed *contrariæ consuetudini, cum venia Pontificum.* Talem autem consuetudinem habere vim abrogandi legem, etiam validam, & rectè, plenèque constitutam, etiam usu prius receptam constat ex n. 189.

Demum ex ipso textu cit. c. *In istis*, de quo n. 203. constat nullam auctoritatem tribui *non acceptationi*, sed Pontificum duntaxat indulgentiæ; qui, si non fuisset justus metus, quòd *peiores existent*, si pœnis eorum resistentiam coercere vellent, censuris, & pœnis Ecclesiasticis eos ad dictæ legis observantiam etiam invitos cogere potuissent, ut constat ex facto in plurimis

rimis casibus, ubi mala graviora timenda non sunt. Et ideo nihil ad hunc finem probatur, etiam ex illo textu, qui habetur in c. *cum olim*, 6. de Cleric. conjugat. ubi dicitur, nos igitur attendentes, quod orientalis Ecclesia *votum continentie non admittit &c. mandamus, si aliud impedimentum canonicum non obsistat, ad confirmationem, & consecrationem ejusdem procedas*; ex quo textu aliqui deducunt, quod unica causa ab ipso Pontifice allegata, *que Græcos à voto continentie excusat*, fuerit, quod legem *non admiserint*, hoc est, non receperint; cum ergo id procedat in lege tam gravi, tanti momenti, ac honestatis, & alias ubique locorum recepta, quanto magis obtinebit in legibus minoris momenti, & necessitatis.

206. Ex hoc, inquam, textu non probatur, valorem, & efficaciam legis dependere ab acceptatione subditorum; nec in dato casu, *unicam causam*, Græcos exculantem, fuisse, *quod non admiserint*: sed solum, *quod Pontifex illos cogere noluerit*, ad vendendam continentiam, illisque contrarium volentibus *annuerit*, præcipue, quod tempore Innocentij antiquissima esset consuetudo, non emittendi illud votum in Ecclesia Orientali; quo casu, si lex contrarietur tam antiquæ consuetudini, Pontifices facilius mitigant leges suas, & consuetudini cæteroque non prævæ indulgenti consensu suum, ut dicemus n. 208. ergo nihil etiam ex hoc textu probatur, invito etiam legislatore, solius acceptationis defectu, legem non habere valorem, & efficaciam.

207. Dices §. *l. de quibus. 23 ff. de legib.* Julianus ait: *ipsa leges nulla alia ex causa nos tenent, quam quod iudicio populi receptæ sint*; ergo leges civiles iudicio populi non receptæ, seu acceptatæ nos non obligant; quia sic deficit unica causa nos tenendi, seu obligandi. Resp. dupliciter hunc textum intelligi posse 1. Quod hoc sit *ex natura legis*, tanquam aliquid substantialiter requisitum, ut dicatur plenè constituta. 2. Non quod sit de natura legis, sed quod solum *ex benigna interpretatione voluntatis in legislatore*, nolente legem suam firmitatem obtinere, nisi populi iudicio per legis observantiam, & usum comprobetur.

208. In primo sensu textus male accipitur, & perperam explicatur: quia satis aperte constat, id esse contra intentionem Principum

Tom. I.

laicorum; tum, quia id arguit defectum efficacis potestatis, omnino necessariæ ad rectam gubernationem; tum, quia sic liberum esset subditis obedire, ubi, & quando volunt, quo vinculum debitæ subjectionis omnino tolleretur; quo casu essent subditi solum, quantum vellent; quod sanè plurimas, easque graves omnino turbationes causare aptum est in republica, ut constat experientiâ. In secundo autem sensu admitti potest; cum vis obligativa *non à iudicio populi*, cujus est parère, non iudicare, sed à legitima voluntate superiorum in legem derivetur, ergo cum superior declarat, se nolle, quod lex sua in actu secundo liget subditos, nisi facta ab ipsis comprobetur, quod quidem in rebus perquam onerosis, & antiquæ consuetudini non prævæ, contrarijs merito præsumi potest (cum ea potestas non sit in destructionem, & ruinam, sed in ædificationem boni communis) independenter ab exercitio, quo lex in usum deducatur, non obligabit, non naturam legis, tanquam indigeret ea populi comprobatione, sed veniam Principis eo casu, populo ex benignitate suâ cursum dictæ consuetudinis indulgentis, aut novo legis onere gravare nolentis.

Et hæc præsumptio solum locum habet, ubi adest rationabilis, & iusta causa, propter quam communitas contra legem se opponit. Nam legislator nunquam prudenter præsumi potest, etiam tacite consentire in transgressionem, consequenter abolitionem legis à se conditæ, nisi quando adest rationabilis, & iusta causa, legem hinc & nunc non deducendi in observantiam; opposita enim voluntas manifestè repugnat voluntati, quam legislator habet in condenda lege; cum hæc fundetur in voluntate, quam habere debet, per leges suas providendi bono communi, ac ejus conservationi. Quare dicta præsumptio cessat, ubi Princeps populum parère reluctantem, etiam opinione iustæ causæ in contrarium, nihil ominis ad legis observantiam compellit, nisi manifesta sit iniustitia legis, quia possessio stat pro legislatore. Hinc

Ad objectionem ex *l. de quibus.* in n. 207. Resp. cum dist. leges ex nulla alia causa nos tenent, quam quod iudicio populi, *dependenter ab indulgentia Principis*, receptæ sint, C. *independenter ab indulgentia Principis*, N. ant. Ratio constat

G 2

ex di-

ex dictis, & confirmari potest ex eo, quia textus non loquitur de obligatione legis, quam ipsa lex inducit, cum debite promulgata est; sed de obligatione legis *continuata, & perseverante*; hoc enim sonat: quod iudicio, seu, ut alias dicunt, *moribus populi* receptæ sint; quod appellat legem deductam in usum, & consuetudinem. Quid verò dicendum, quando communitas supplicat principi pro suspensione, vel abrogatione legis, an, dum à Principe detur resolutio, interim obligent? dicemus à n. 224. Et ex his patet etiam responsio ad rationes sententiæ, requirentis acceptationem populi tanquam conditionem essentialem ad substantiam legis, de qua superius.

§. III.

An in lege Ecclesiastica necessaria sit acceptatio populi?

211. **S**upponendum ex dicendis à n. 233. in Legislatore tam Ecclesiastico, quam civili, esse potestatem obstringendi subditos ad acceptandam, & observandam legem à se conditam, & debite promulgatam; unde quæstio est in præsens, an valor & efficacia legis Ecclesiasticæ sic dependeat ab acceptatione populi, ut eâ seclusâ non habeat valorem, & efficaciam invitos obligandi, licet ritè publicata sit, & per cognitionem debitam subditis applicata? In hac re dico cum P. de Cardenas *cit. n. 56.* defacto nullum esse canonem, vel legem, aut constitutionem, Ecclesiasticam, quæ dicat, vel declaret expressè, ut lex Ecclesiastica, postquam ritè promulgata est, & munita reliquis ab acceptatione subditorum distinctis, & cognita, inducat vim obligandi in actu secundo generaliter, *expectandam esse populi acceptationem, seu hanc esse de natura, & substantia legis Ecclesiasticæ*, nam omnes canones in contrarium allegari soliti, loquuntur de casu duntaxat singulari, ubi ex indulgentia legislatoris factum est, quod in *tali* casu, vel *talis* lex constituta non obstrinxerit, ut constat ex dictis à n. 202. ubi responsum est ad eos canones, quibus contrarij nituntur. In idem recidit *L. de quibus*, ut constat ex n. 207. præterquam, quod in modo ferendi legem, Ecclesiastica non necessariò sequatur jus civile, ut

diximus n. 178 Unde licet hoc necessarium foret in lege civili, non tamen obtineret in Ecclesiastica. Existimo tamen eum eodem n. 65. valde probabiliter dici, etiã leges Ecclesiasticas non obligare ante *communem* acceptationem ex benigna interpretatione Legislatoris Ecclesiastici, *quando causa rationabilis subest*; non autem quasi hoc necessarium sit ad valorem, ac efficaciam legis. Unde, ubi hæc præsumpta voluntas ex contraria illius voluntate constat (ut, cum urget legis observantiam) hæc præsumptio non habet locum. Ratio huius est ex dictis à n. 209 Et ideo dicendum, etiam legem Ecclesiasticam impediri posse (*ne firma sit*) defuetudine ritè completa. Constat hoc ex dictis à n. 189. Ex eo autem, quod sic impediri possit à *firmitate*, seu *obligationis inductæ continuatione*, non sequitur, quod antecederet ad talem defuetudinem, & non acceptationem, non fuerit essentialiter constituta, cum etiam lex omnino valida, & essentialiter constituta, tempore subsequenti per legitimam consuetudinem, à firmitate sua impediri, & omninò abrogari possit, ut dictum est à n. 189. & 190.

Si autem lex Ecclesiastica (idem est de civili) per continuatam inobservantiam, & defuetudinem, præsertim ignorante Principe, quoad obligationem abrogata est, & à Principe, seu legislatore innovetur, & quasi reproducat, urgendo deinceps illius executionem, dicendum est, subditos etiam invitos obligari, suppositis cæteris conditionibus justæ legis; Sic etiam *Lessius l. 2. Just. c. 22. n. 98. Covar. l. 2. Variarum, c. 16. n. 6. §. Quanto*, & alij. Nam in hoc casu cessat ratio, propter quam lex non acceptata, secundum aucthores contrarios non obligat, nimirum præsumpta voluntas legislatoris dissimulantis inobservantiam legis; nec aliquis canon extat, qui pronuntiet, eam acceptationem legislatoris, vel ex natura legis id exigere; & aliunde legislator subditos etiam invitos simpliciter pœnis cogere potest ad obedientiam, ut diximus n. 194. & seqq.

Dixi: *nullum esse canonem, qui generaliter suspendat legis vim obligandi, seclusâ populi approbatione*. Nam idem etiam de lege canonica probant eadem rationes, quibus usi sumus à n. 185. pro lege civili;

civili; & quidem à fortiori; quòd certum sit summum Pontificem potestatem Ecclesie gubernativam non à subditis, sed immediatè à Christo, cujus Vicarius est in terris, accepisse; consequenter vim legis canonicæ obligandi in actu secundo, postquam ritè publicata, & debitè cognita est à subditis, non esse suspensam seclusà populi acceptatione, loquendo generaliter, sive spectemus jus naturale, sive positivum.

214. Hinc, si quæras, an, & quando subditi peccent non acceptandò legē debitè promulgatā? Resp. quòd Caramuel in *Theol. fundament. n. 1173. 2. Quartò. fund. 19. loco cit.* apud Patrem de Cardenas n. 73. doceat; homines liberos (scilicet non servos) quibus minùs necessaria jubentur, teneri acceptare præcepta, nisi fortè acceptaverint aliam legem, quæ illos privet libertate leges non acceptandi; ubi not, quòd Cardenas cit. ex principijs Caramuelis clarè ostendat, ipsius assertum procedere de quibusvis legibus, etiam *utilissimis Republica*, modò non sint *simpliciter necessariae* ad ejus conservatiōem, vel obtinendum finem, ad quem Respublica instituta est; has enim *simpliciter necessariae*, docet, in ipsa Respublicæ erectione acceptatas esse.

215. Verùm contrarium extra dubium est. Nam hæc propositio (*populus non peccat, etiamsi absque ulla causa non recipiat legem à Principe promulgatam*) est 49. inter damnatas ab Alexandro VIII. tanquā scandalosas. Nam, si peccat populus, sine ulla causa non acceptando legem, ex eo est, quòd obligetur acceptare legem; cum nemo peccet faciendò, vel omittendò aliquem actum, nisi obligatio sit, cum faciendi, vel omittendi. Quare dicendum, *graviter peccare subditos*, qui sine gravi, & justa causa reiiciunt, seu recusant observare legem, debitè promulgatam, si habeat reliquas conditiones justæ cæteroquin legis; sic Cardenas *cit. n. 78.* cum comuni. Ratio est ex declaratione Pontificia, damnanante oppositum tanquam scandalosum.

216. Deinde, si dato casu non esset obligatio acceptandi legem, id vel esset ex natura legis, essentialiter exigentis ad sui valorem, & efficaciam, populi acceptationem? vel ex benigna interpretatione mentis legislatoris nolentis legem aliter obligare? non primum? ex n. 201. & seq.

non etiam secundum? nam vel illa interpretatio fundatur in eo, quòd legitime præsumi possit, legislatorem nolle subditos obligare, quando *ex rationabili causa* recusant legē acceptare; vel etiam, quando *sine ulla causa*, sed solum ex suo arbitrio? si dicatur primum; nihil est contra præsens nostrum assertum, juxta dicta n. 197. secundum autem dicere, absurdum est, & nulli rationi consonum. Nam si locum haberet ea præsumptio voluntatis, non obligandi populum, *si pro puro nutu legi resistat*, non peccaret, sine ulla causa non recipiendò legem à Principe promulgatam contra infallibilem summi Pontificis declarationem in materia morum pertinente ad conscientiam, de qua n. 215.

217. Nec prudenter credi potest, Principem condere legem, *ea conditione*, ut non obliget, etiamsi populus absque ulla causa legislatorem confundat, ejus gubernationem quodammodo per illam legis planè frivolam rejectionem contemendò, deinde, cum, ut dixit Gregorius M. *supra. n. 204.* eo duntaxat casu Pontifex dissimulet non observantiam legis, quocæteroquin (si legem urgeret) *peiores fierent*; necessarium est, quòd, si non dissimularet, peccarent (alias enim *non fierent peiores*) sed hoc verum non esset, si lex etiam sine ulla causa licitè acceptari non posset; ergo.

218. Denique ex ipso etiam textu legis civilis, de qua supra, colligitur, non posse contrariam sententiam fundari in eo, quòd Princeps *in omni lege sua*, saltem tacitè dicat: *Volo per hanc legem populum obligari, nisi pro nutu suo resistat*. Nam in illo textu, ut rectè observat Cardenas *cit. n. 83.* non dicitur, *nos ex nulla alia causa legibus teneri, nisi, quia populi libero, ac mero nutu comprobatur*; sed quia *judicio populi*; quod sonat *judicium conceptum ex rationabili, & justa causa*; & ut notat P. Herdinck sæpè *cit ex causa* non vulgi, sed *prudentum judicio sic estimata*, pro qualitate materiæ, circumstantijs temporum, & locorum &c.

219. Ex dictis colliges, hanc propositionem (*leges Principis Ecclesiastici non obligant ante acceptationem*) sic indefinitè prolata, non posse rationabiliter admitti. Sic enim vi datæ hujus universalis sequere-

tur, quòd Pontifex non velit obligari subditos lege sua ante acceptationem, etiamsi nullam habeant justam causam non acceptandi, consequenter, quòd *annuerit irrationabili voluntati subditorum*, quòd rationabiliter de Legislatore Ecclesiastico, imò nec Laico, cogitari non potest. Similiter (*leges Principis laici non obligant ante acceptationem, quia iste non potest justè velle, ut priùs obligent*) esse omnino rejiciendam, si procedat etiam in casu, quò carent justa, & rationabili causa non acceptandi legem cæteroquin justam. Nam ex dictis constat, vim legis etiam civilis non pendere essentialiter ab acceptatione populi; & rationabiliter præsumi non posse à Principe etiam laico ferri legem, ut nolit eam obligare, si populus eam irrationabiliter rejiciat.

220. Si quæras 2. an, ubi major pars communitatis acceptavit legem, eo ipso etiam obligetur minor? Resp. in hac quæstione aliquos distinguere, & affirmare, *quando communitas, ut communitas est*, acceptat legem in communi, eâ teneri totam communitatem, & singulos, in quantum ejus membra sunt; non autem: si qui pauci sint, qui in eam non compromiserunt. Ex quo inferunt, ad hoc, ut obligentur singuli opus esse, quòd acceptent singuli, vel per se vel per compromissarios, de quo plura Cardenas in *Crisi tr. 3. D. 29. à n. 111.* sed dicendum, ubi major pars communitatis acceptavit legem justam, teneri eadē singulos de illa. Nam, si necessaria foret acceptatio singulorum, vel per se, vel per compromissarios, id esset vel ex natura legis, vel ex interpretativa voluntate Legislatoris: neutrum dici potest; non primò, ut constat à n. 194. non etiam secundum; nam hæc voluntas interpretativa Legislatoris (*ut mea lex obliget, volo expectare acceptationē singulorum; et si eam etiam absque ulla causa rejiciant, nolo, quòd obliget*) non potest cadere in prudentem Legislatorem, tum propter ingentem difformitatem in tali communitate, ubi obedientes, & acceptantes legem, obligarentur; resistentes etiam irrationabiliter immunes essent, tum quòd valde irrationabile foret, tam irrationabili subditorum voluntati annuere.

221. Dices: si tali casu etiam illi, qui non acceptarunt, tenerentur, potestas legislativa potius esset in destructionem, & ruinam;

quàm in ædificationem; sed talis potestas nulla est, consequenter etiam usus ejus, atque adeò & leges inde profectæ. Sic Caramuel pluribus locis, prout refert Cardenas *cit. D. 29. num. 5. & seqq.* Verùm communis propè omnium Doctorum sententia est, In Prælati Ecclesiasticis esse potestatem obstringendi populum, etiam invitum ad legis observantiam, ubi non est rationabilis, & justa causa resistendi; ita plurimi apud Carden. *loc. cit. n. 10.* Hujus ratio est 1. ex decreto Alexand. VII. de quo n. 215. deinde, quando Paulus 2. *Corinth. 13.* asserit: Deum dedisse hominibus potestatem *in ædificationem, non in destructionem*, vel volunt universaliter intelligi, quòd homines non possent uti potestate concessa *in invitos, etiam sine ulla causa rationabili; vel tantum in invitos ex causa justa, & rationabili?* primum dici non potest; ergo secundum; sed sic jam conceditur potestas, quam intendimus; ergo. Prima min. probat. 1. quia lex, quæ non excitat in Republ. scandalum, tumultum, vel communis pacis exterminationē, sed potius tranquillitatem, & pacem, atque boni communis conservationem, non est in destructionem, sed ædificationem; at plurimæ tales leges latæ sunt in utraque Republica, etiam in invitos, sed invitos immeritò solum, & irrationabiliter; ergo potestas hòc modò cogendi invitos, non est in destructionem; ergo nec talis potestas; ergo datur potestas obstringendi populum, etiam invitum ad legis justæ observantiam.

Ex hoc patet ad argumentum *in n. 221.* nam *major* universaliter accepta est omnino falsa; & evidenter contra praxim Ecclesiæ, cum plurimæ leges sint, ad quarum observantiam etiam per censuras, & pœnas gravissimas Ecclesia compulit earum observantiæ renitentes. Procedit ergo solum, quòd potestas cogendi, etiam invitos ad legis observantiam, potius esset in destructionem, quando cogerentur etiam tunc, ubi est omnino gravis, & valde rationabilis causa resistendi, consequenter periculum esset, quòd inde peiores fierent, in graviora ruituri mala, ut sunt defectio ab Ecclesia, tumultus, & eversio pacis publicæ, scandala gravissima &c. non autem, ubi nulla rationabilis, & justa illis causa suffragatur.

§. IV.

§. IV.

An, si tempus instat observandi legem, eius observantia præteriri possit, prætextu, quòd populus non consenserit.

223. **C**ommunis doctrina est, tribus modis dici legem aliquam esse acceptam. 1. quando sufficienter promulgata à majori parte communitatis non rejicitur; quia, qui tacet, consentire videtur. 2. quando Magistratus alicujus loci, scripto, vel verbo ostendit, eam sibi placere. 3. quando major pars communitatis, intellecta ejus promulgatione incipit eam servare. Sic Becanus *tr. 3. de Legib. c. 6.* Ex his per oppositum intelliges, quando dici debeat lex non acceptata. Si autem quæras 1. quæ non acceptatio valida, ac licita sit ad hoc, ut dicta non acceptatio excuset à culpa inobservantiæ, in casu quo alioquin observanda lex foret? Resp. quod tunc, si præcessit desuetudo legitime completa secundum dicta n. 189. & seqq. 2. quando propter rationabilem, & gravem causam in contrarium, prudenter, & merito præsumi potest, legem ea conditione latam à Principe, ut non obliget, dum usu recipiatur, secundum dicta n. 197, & 209.

224. Si quæras 2. an in casu, quo communitas supplex à legislatore petit legis abrogationem, ejus obligatio suspendatur? loquimur autem de casu solius legis humane, pro cujus abrogatione supplicatur. Resp. probabilius, quando ea lex est difficilis observationis, vel contrariatur receptæ consuetudini, cæteroque non pravæ, nec oppositæ juri naturali, & divino, eam suspendi tali casu, donec Princeps informetur de tali difficultate, vel consuetudine recepta; ita Castropal. *cit. p. 13. n. 4.* & apud eum Suarez *l. 3. c. 19. n. 12.* & *l. 4. c. 16.* Colligitur *exc. Certificari de sepultur.* ubi Clemens III. interrogatus, qualiter ea clausula (*salva justitiâ Ecclesiarum Parochialium*) quæ ponitur in privilegijs recipiendi cadavera defunctorum ad sepulturam in Ecclesijs non parochialibus, intelligenda veniat quoad portionem canonicam Parochialibus debitam? respondit: intelligendam secundum ejusque provincie consuetudinem ratio-

nabilem, & c. 1. de constitut. in 6. ubi Bonifacius VIII. dixit: quòd, licet Romanus Pontifex novâ constitutione tollat priorem, contrariam in jure communi contentam, quamvis id non exprimat, speciales tamen consuetudines, & statuta rationabilia non tollat, nisi id exprimat. Ex his enim sumitur ratio præsumendi; ex benigna interpretatione legislatoris Principem nolle legem suam obligare in talibus circumstantijs, dum super difficultate informatus mentem suam declaret, cum merito præsumatur, particulares ejusmodi consuetudines, & statuta ignorasse; quia non revocat, vel tollit, quod ignorat, nisi exprimat, ut rectè notat Gloss. *in cit. c. 1. V. Facti.*

Dixi suspendi legem, pendente supplicatione; quod dupliciter intelligi potest. 1. ut subditis interim liceat agere, ac si lex posita non esset. 2. ut eo casu absteatur ab omni actu legi contrario, expectandò Principis resolutionem: *in primo sensu*, pendente supplicatione, *suspendi legem*, probabiliter docet Bonacin *D. 1. q. p. 4. n. 41.* Salas *D. 18. S. 4. n. 21.* & alij apud Castropal. *cit. p. 1. tr. 3. D. 1. p. 13. n. 14.* etsi ipse judicet probabilius, legem suspendi solum in secundo casu, nisi prudenter metuatur turbatio in communitate (quia tunc prudenter præsumitur voluntas legislatoris nolentis obligare in talibus circumstantijs) quod non rarò evenire solet, ubi lex difficilis est, & antiquæ consuetudini contraria; ex n. 208.

Notand. autem de qualitate causæ judicium non esse sumendum à quocunque, sed, ut aliàs monui n. 218. ubi diximus (*an causa resistendi legi sit rationabilis, & justa*) non debere mensurari ex judicio vulgi, & privatorum; sed consilio prudentum, vel factò eorum, qui cæteroque in tali communitate sunt timorata conscientia, & studiosi boni communis; non privati commodi, ex quo frequentissimè tamen nascitur, leges aliquas Reipublicæ supra modum proficuas, & necessarias, ab his etiam, qui præsumunt, negligi, & inobservantiâ impediri; his præmissis:

Ad quæstionem initio §. propositam Resp. quando lex urget, nò posse licitè illius observantiam præteriri prætextu quòd non sit acceptata, quando non præcessit

225.

226.

227.

228.

non acceptatio valida, & licita, hoc est defuetudo prius legitimè completa juxta n. 189. & seq. Nam si eo casu posset licitè illius observantia negligi, vel esset, quòd nulla lex obliget, antequam populus acceptet? vel quòd hæc sit voluntas legislatoris? non primum, ex dict. sed nec secundum; nam hæc præsumptio indefinitè non procedit ex n. 216. ergo. Hinc illicitè non obtemperatur legi, ubi tempus adest, quo urget, si eo solùm titulo, quòd non sit acceptata, negligatur, seu non observetur, quando falsum est, non esse acceptatam, & tunc solùm resistitur, cum urget; nisi adsit rationabilis, & gravis causa excusans in eo casu particulari. Nam in hujus defectu nec adest superioris voluntas legitimè præsumpta, nec defuetudo ritè completa, quæ sola legis cæteris justæ inobservantiam in circumstantijs, quibus aliàs observanda foret, à culpa liberant, ut constat ex dictis. Dixi n. 189. *nos loqui tantùm de casu legis humanae*. Nã Cardenas in tract. ad proposit. prohibitas ab Innocentio XI. dissert. 1. in hac ipsa materia tres quæstiones movet circa leges Pontificias, in quibus quandoque sunt tria specialiter observanda circa acceptationem, quando lex illa est declaratoria alicujus veritatis. 2. prohibitoria. 3. pænalis, & non acceptata, nihilominus vim habeat, ut secus agentes peccent? Igitur sit.

§. V.

An Lex Pontificia, merè declaratoria alicujus veritatis, pendeat ab acceptatione?

228. **Q**uæstio hæc movetur occasione decretorum, quibus Pontifex nonnullas propositiones condemnat, & declarat tanquam scandalosas in materia morum, & in eo stat, *an licitum sit in conscientia non acceptare, seu non conformare se illi decreto, in quantum declarat doctrinam in propositionibus condemnatis contentam, esse scandalosam?* Pro negativa stat Cardenas in tr. ad proposit. ab Innocent. XI. condemnatas, dissert. 1. n. 22. & apud eum Molin. tom. 2. de just. disputat. 325. Lessius c. 20. dub. 23 n. 192. Idè docet Castropal. tom. 7. tr. 32. D. 4. p. 24. n. 5. Rebell. l. 8. de just. q. 13. §. multò mi-

nus. & multi alij. Procedit autem quæstio pro casu, quo alicui *moralis saltem certitudine constat de tali decreto declaratorio* promulgato Romæ, vel etiam in Provincia; quo posito:

229. Resp. ubi morali certitudine constat de tali decreto declarante, non esse licitum illud *quæ tale* non acceptare, seu *nihilominus in praxi agere contra declaratam veritatem*. nam cui morali certitudine constat declaratio facta per tale decretum, ei morali certitudine constat infallibilis veritas per illud declarata; sed cui morali certitudine constat infallibilis veritas per illud declarata, illi nequit esse licitum, non acceptare, seu nihilominus in praxi agere contra declaratam veritatem; probatur: veritas declarata, est, quòd in praxi, seu usum deducere doctrinam, in propositionibus condemnatis contentam, sit scandalosum; sed hæc veritas, ex vi talis decreti est infallibilis (aliàs Summus Pontifex in eo, quòd toti Ecclesiæ in materia morum proponit, tanquam Christi Vicarius, posset errare) cui autem hæc veritas infallibilis morali certitudine constat, ei nequit esse licitum, non acceptare, seu nihilominus agere contra declaratam veritatem; certum enim est, illicitum esse, facere actum, quem quis morali certitudine novit, esse verè scandalosum. ergo. Hæc de illis decretis, in quantum declaratoria sunt. Ex hoc concludes, in his decretis Pontificijs, in quantum declaratoria sunt, non esse locum suspensioni (de qua n. 225.) pendente supplicatione contra ea apud Pontificem; quia, cum Pontifex quæ talis declarat aliquam veritatem declaratione non potente fallere; facta semel declaratione non potest facere, quòd veritas declarata non sit infallibilis, consequenter, quòd non sit illicitum contrarium agere.

§. VI.

An lex Pontificia, in quantum prohibitoria, vel pænalis pendeat ab acceptatione?

230. **Q**uæstio hæc dupliciter intelligi potest de Pontificio decreto prohibente 1. quando prohibitio necessariò consequitur ad declarationem alicujus veritatis; 2. independenter à tali declaratione. Resp. si loquamur de decretis Pontificum non

non necessariò consequentibus declarati-
onè veritatis, de illis discurrendum secun-
dum doctrinã traditam à n. 211. nimirum
ea nõ dependere ex natura rei ab accepta-
tione populi, sed solùm ex voluntate legis-
latoris, ubi est rationabilis, urgens, & gra-
vis causa in contrarium, cujus ratio ibidem
data est. de his verò, quæ necessariò conse-
quuntur censet Cardenas *cit. dissert. 1. n.*
235. peccari, non acceptandò illa, in
quantum prohibitoria sunt.

231. Rationem dat, quia suppositã declara-
tione Romanæ Cathedræ, formaliter, vel
virtualiter docentis ea objecta esse illicita,
eo ipso manent prohibita: ergo cum ne-
cessariò acceptari debeat declaratio ex n.
priori; eò ipso debet necessariò acceptari
prohibitio. Idem dicendum, ait, de illis de-
cretis, quod attinet ad prohibitionem *do-*
ccendi, & propugnandi propositiones dam-
natas; quia jure naturæ prohibitum est;
docere tanquam licita ea, quæ sunt ceriò
illicita. Sed ex hoc solùm sequitur, quòd
suppositã declaratione Romanæ Cathe-
dræ, objecta illa maneant prohibita jure
naturali, & divino, non autem Ecelefia-
stico: Nam ea declaratio non affert Pon-
tifici necessitatem ea specialiter etiam *ju-*
re humano prohibendi; quæ jure natura-
li, & divino vetita sunt.

232. Quoad alteram partem de his decre-
tis, *in quantum pœnalia sunt*, omnino di-
cendum; valde probabile esse; leges Ec-
clesiasticas *in quantum pœnales*, ubi po-
pulus ex rationabili, gravi, & urgente ne-
cessitate resistit, ex benigna legislatoris
mente non obligare, nisi deducantur eti-
am *secundum quod pœnales sunt*, in usum;
non autem ubi ejusmodi causa deficit. Ra-
tio est ex dictis. Cardenas tamen *cit.* licet
hoc idem *n. 238.* probabile censet; *n. 240.*
absolutè negat, posse non acceptari hæc
decreta, etiam quæ pœnalia, *in quantum*
scilicet sub excommunicatione prohibent;
doceri doctrinam reprobata à Cathedra
Romana; rationem dat, quia nulla est cau-
sa rationabilis ad excludendam eam pœ-
nam; *sed hoc ultra non probat;* & vix con-
vincenter ostendi potest.

ARTICULUS VII.

An humanae leges obligent in conscientia?

233. Non defuerunt, qui dicerent, legem
humanam non inducere debitum

Tom. I.

naturale, seu obligationem conscientie,
nisi quatenus declarat legem divinam; ite
Gerson, & Almainus apud Castropal. *p. 1.*
tr. 3. D. 1. p. 14. n. 1. sed contrarium cer-
tum est; imò multi esse de fide docent, ut
ostendit, & tenet Cardenas *in Crisp. 2.*
D. 22. n. 13. de quo ambo fuse agunt; &
colligi poterit ex dicendis *in seqq.* Lo-
quuntur autem omnes *de lege justa;* per
quam legitimus Superior obligare inten-
dat etiam naturaliter; seu in conscientia;
his præmissis; sit

§. I.

*An qualibet lex inducat obligationem
conscientie?*

234. Videtur dicendum negativè; cum plu-
rimæ sint leges *pure pœnales*, aut so-
lùm *permissive*, quin obligent in consci-
entia; sic jure gentium permittitur, ho-
mines justo bello captos in servitutem re-
digere; contra injustè occupantem terras
alienas bellum movere; legitimè solutò
primò matrimonio inire secundas nu-
ptias &c, Econtra Castropal. *cit.* cum D.
Thoma *1. 2. q. 92. a. 2. ad 1. & q.*
93. a. 2. tenet, nullam esse legem *veram;*
justam, & rationabilem, quæ vim obligan-
di non habeat; quia juris naturalis est;
debere parère legitimo superiori, quando
ex potestate; sibi, ut superior est, com-
petente; constituit legem veram, justam,
rationabilem cum intèntione obligandi;
& hoc omnino probabiliùs dicitur, nec
obstant; quæ in contrarium instantiæ af-
feruntur. Nam, ut jam notavimus suprà
de ratione legis non est; nisi ut aliquos;
seu communitatem aliquam liget; eam
nempe, quam legislator gravatam vult;
boni communis intuitu, ut aliquam acti-
onem præstet, vel omittat; esto eum, in
cujus favorem ea lex, alios obligans non
stringat; ut manifestum est in multis, u-
troque jure. Ex his ad particularia descen-
dendò

235. Not. i. legem, qua conceditur; quòd
in bello justo capti possint in servitutem re-
digi, non esse legem veram *relatè ad capi-*
entem (sic enim est meræ facultatis, & con-
cessionis) sed *relatè ad sic captos, & alios;*
qui prohibentur, ne justum ejusmodi bel-
latorem in usu sui juris, & facultatis impe-
diant. Sic Respondetur ad omnes casus;
quibus

H